

**Dissertatio metaphysica de existentia daemonum quam ... disquisitioni ... /
subjiciunt praeses M.J.G. Span ... et repondens J.D. Reutte.**

Contributors

Reutte, Johann Daniel.
Span, M. J. G.
Universität Ulm.

Publication/Creation

Ulm : C.U. Wagner, 1721.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/kuvzh3a7>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO METAPHYSICA
DE
EXISTENTIA
DÆMONUM

Quam

ADJUVANTE DEO

In florentissimo Gymnasio Ulmenfi

Placidæ Eruditorum disquisitioni modeste

Subjiciunt

PRÆSES

M. JOH. GEORGIUS *Span,*
Philosoph. Primæ P. P.

ET

RESPONDENS

JOH. DANIEL *Reutte,*
Ulmenf. Philosoph. Stud.

Ad d. 30. Septembr. Anno M DCC XXI.

H. L. Q. C.

ULMÆ,

Literis CHRISTIANI ULRICI WAGNERI.

58700 (18)

VIRIS

IN INCLUTA ET LIBERA S. R. IMP.

REPUBLICA ULMENSI

PER-ILLUSTRIBUS MAXIME GENEROSIS, MAGNIFICIS, PRUDENTISSIMIS PATRIÆ PATRIBUS.

DN. CHRISTOPHORO ERHARDO
Schad à Mittel-Vibrach.

DN. MARCO CHRISTOPHORO
LIB. BARONI de Welser.

Duum Viris, Re-
rumque Eccle-
siasticarum Di-
rectoribus Su-
premis, Viris
Eminentissimis.

DN. RAYMUNDO Krafft à Delmensingen, Consuli
meritis in Rempublicam maxime conspicuo.

DN. THEODORO AUGUSTO Schad à Mittel-
Vibrach, Viro Consulari de Patria longe meritissimo.

DN. ALBERTO Cramer, Dicasterii Secretioris
& Ecclesiastici, Superiorisque Judicii Assessori Amplissimo.

DN. CHRISTOPHORO LAURENTIO Welser,
Superioris Judicii Assessori, & Aerarii publ. Quæstori Gravissimo.

DN. JOHANNI JACOBO Schad à
Mittel-Vibrach, Superioris Consilii Assessori.

DN. CHRISTOPHORO HENRICO
Besserer à Thalsingen.

DN. WALTHERO HENRICO Rolb,
Superioris Judicii Assessori.

Ædilitii Sacri
Præfectis
Splendidis-
simis.

Ut

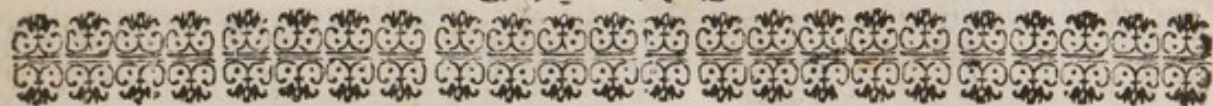
Ut &
VIRIS

MAXIME VENERANDO, PLURIMUM REVERENDIS,
AMPLISSIMIS, SPECTATISSIMIS.

- DN. M. DANIELI Ringmacher, Rever. Minist. Seniori
Consist. Matrim. Assessori, Gymnasiique Scholarchæ Gra-
vissimo.
- DN. M. JOHANNI Trick, S. S. Theol. P. P. Celeberrimo,
Ministro Verbi Divini in S. Templo, animæque meæ Cura-
tori Vigilantissimo.
- DN. M. DAVIDI Algöwer, Ecclesiastæ in Templo Pri-
mario Facundissimo, Theol. Catech. P. P. Famigeratissi-
mo.
- DN. ELIÆ Trick, Verbi Divini in Basilica Ulmensi Pæco-
ni Fidelissimo, Cognato suo omni reverentiæ cultu profe-
quendo.
- DN. M. JOHANNI FRIDERICO Hertenstein, Ædis ad
S. S. Trinit. Ministro, & Philosoph. Ration. P. P. Meritissi-
mo.
- DN. CAROLO FRIDERICO Stromeyer, Moraliū P. P.
Eximie merenti.
- DN. JOHANNI Reutte, Parenti suo, ob tot & tanta be-
neficia ad vitæ usque finem omni obsequii cultu affi-
ciendo.

*Dnn. meis perquam Gratosiss, Patronis, studiorumque
Promotoribus, Macenatibus, in submissæ & debita ve-
nerationis Testimonium, mei, meorumque conaminum,
ulteriore commendationem, ea, qua decet, animi sub-
missione & reverentia hanc dissertationem consecrare
voluit, debuit*

RESPONDENS
JOH. DANIEL Reutte.

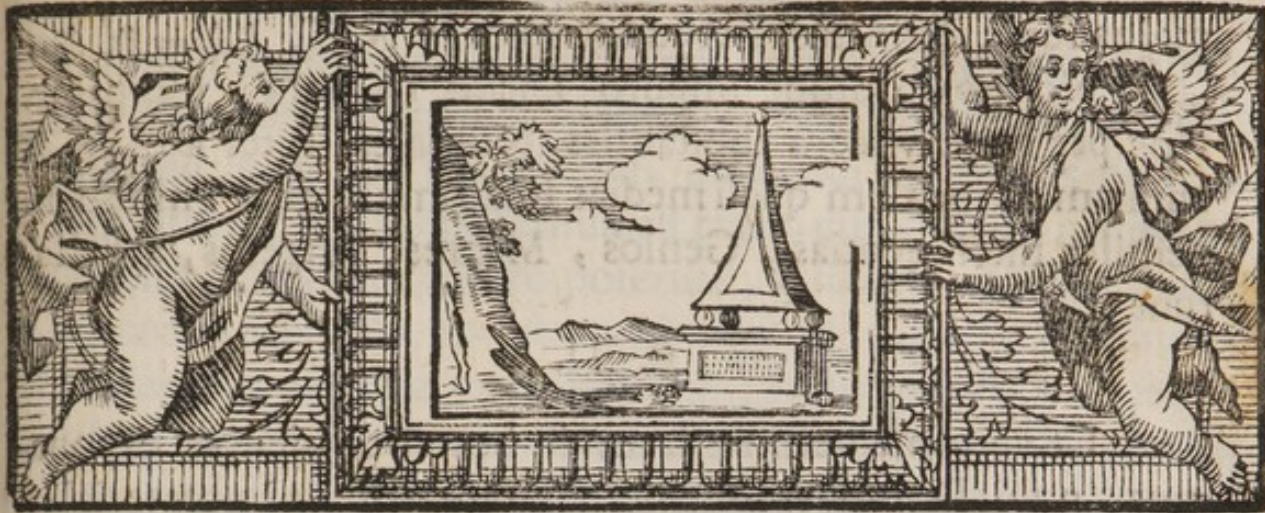

PRAEFATIO.

QUODSI unquam Metaphysicæ pars specialis, quam recentiores quidam peculiari nomine Theologiam naturalem appellant, est commendanda, hoc certe seculo maxime est necessaria, ubi Athei, Naturalistæ, atque Adæmonistæ nobis multum negotii faceffunt. His enim evidentia ex nobilissima hac Philosophiæ parte argumenta sunt opponenda, ut existentiam DEI, necessitatem revelationis, atque existentiam Spirituum agnoscant. Itaque cum & nostris temporibus dentur, qui impio atque impudentissimo ausu & existentiam & operationes spirituum malorum in dubium vocent, quod exemplo recentissimorum scriptorum Anonymorum *Francisci de Cordua* atque *Gottfr. Wahrlichs* constat; hinc operæ pretium esse duxi, si hanc potissimum materiam dissertationi publicæ eligerem, vexatam quidem satis, multisque exceptionibus obnoxiam, hoc tamen seculo utilem & necessariam. Idem quoque argumentum maxime arrisit præstantissimo atque doctissimo Domino Respondenti, qui diligentiam suam, atque egregios in rebus Philosophicis atque Philologicis profectus singulis comprobavit. Cum enim ante discessum in Academiam specimen publicum edere in animum induxerit, ut profectus suos philosophicos aliquatenus ostenderet, hoc præ ceteris Thema elegit. Hanc itaque Dissertationem conjunctis viribus elaboratam modesto Eruditorum examini subjiciemus. Non quidem illa, quæ de hoc argumento fusius dici potuissent, persecuti sumus omnia, sed præcipua tantum momenta breviter attigimus. Faxit DEUS feliciter!

Conspectus totius Dissertationis.

§. I. **T**Raditur Dæmonis Etymologia & Homonymia.
 §. II. Definitio Dæmonum in genere adfertur &
 explicatur. §. III. Argumentorum ex L. N. pro
 existentia Dæmonum vis & pondus ostenditur. §. IV. Ar-
 gumentum primum ab apparationibus spectrorum desumptum
 exponitur. §. V. Idem vindicatur. §. VI. Argumentum
 Ildum ex commerciis & pactis hominum cum diabolo ad-
 fertur. §. VII. Ex effectibus magicis idem confirmatur.
 §. VIII. Contra negantes vindicatur. §. IX. Argumentum
 Illud de Oraculis gentilium profertur, & variae de illis vario-
 rum sententiæ recensentur. §. X. Probatur, Oracula quæ-
 dam ad malum Dæmonem esse referenda. §. XI. Argumen-
 tum IVtum ab obsessiōibus corporalibus adducitur.
 §. XII. Argumenta Scholasticorum pro dæmonum existentia
 examinantur. §. XIII. Argumentum a consensu Philoso-
 phorum gentilium latius deducitur. §. XIV. Adducuntur
 illi, qui existentiam dæmonum in dubium vocarunt.
 §. XV. Qui operationes diaboli & pacta ejus cum homini-
 bus negant, indicantur. §. XVI. Fundamenta illorum, qui
 operationes dæmonum negant, sub examen revocantur, si-
 mulque probatur, spiritum posse operari in corpus. §. XVII.
 Probatur, diabolum posse assumere corpus. §. XVIII. Idem
 confirmatur exemplo mulieris Endoreæ ex Sacra Scriptura.
 §. XIX. Respondetur ad objectionem illorum, qui pacta ho-
 minum cum diabolo negant.

§. I.

Vocabulum *Dæmonis* ex Lingua Græca originem trahit, in qua δαίμων est quasi δαίμων, peritus, sciens, intelligens; illud vero à δάω, scio, disco. Vocem itaque Græci à scientia insigni, qua Dæmones pollent, repetunt, unde etiam Latini vocem Intelligentiæ ipsis tribuunt. Ipse Plato in Cratylo hoc ἑτυμον servat, & Hierocles ad aurea carmina id ipsum vocabulum pro sciente usurpat. Quodsi vocis Homonymiam seu varium significatum accuratius perquiramus, hoc nomine ipse Summus DEUS, Dii deinde gentilium, nec non animæ hominum tam separatae, quam quæ in corporibus adhuc versantur, in Veterum monumentis insigniri solent. Testimonia ea de re luculenta adduxit B. GOTTFR. OLEARIUS in erudita dissertat. *de genio Socratis*. Taceo jam alia, quæ de huius vocis vel improprio vel latiori significato dici possent. Inter proprias significationes potissimum illa attenditur, quæ illos notat, qui inter DEum & homines sunt interjecti, h. e. Angelos tam bonos quam malos. Et notum est, Dæmonas olim in εὐδαίμονας & κακοδαίμονας, angelos, seu genios bonos & malos

malos fuisse distinctos. Apud scriptores N. T. δαίμων & δαιμόνιον pro noxio atque impuro spiritu, Diabolo, usurpatur. Nos per hanc vocem substantias spirituales, inter DEUM & animam rationalem quasi medias indicamus, quas Philosophi gentiles Intelligentias, Genios, Mentis, Angelos, appellant.

§. II.

Ut vero mentem nostram de hac voce plenius exponamus, nobis Dæmones in genere sunt substantiæ immateriales, intellectu, voluntate, potentiaque corpora movendi, variasque operationes edendi præditæ, finitæ tamen & completæ. Veram hanc & genuinam esse Dæmonum seu spirituum notionem, ex iis, quæ certa & indubitata fide de spiritibus traduntur, variisque illorum operationibus manifestum est. Dicuntur substantiæ spirituales finitæ, ut excludatur DEUS, qui est Spiritus infinitus ac independens, cujus essentia nullis terminis continetur. Completæ vocantur substantiæ, h. e. ad constitutionem alterius Entis per se non ordinatæ, ut excludatur anima rationalis, quæ etiam est spiritus finitus, sed quia per se & naturaliter à DEO ordinatus est, ut cum corpore organico hominem constituat, spiritus incompletus in scholis Metaphysicorum appellatur.

§. III.

Præter DEUM, atque animam hominis, Dæmones seu substantias ejusmodi immateriales, easque potissimum malas, facultate intelligendi, volendi, itemque corpora movendi præditas existere, ex Sacra Scriptura infallibiliter clarum est, utpote quæ & horum existentiam, spirituales inprimis naturam, atque varias operationes evidentissime describit. Non tamen contemnenda sunt argumenta, quæ ex Lumine Naturæ desum-

mun-

muntur, atque existentiam horum satis comprobant, de quibus impræsentiarum dispiciemus. Supponimus autem ceu evictum, non esse impossibile, ejusmodi substantias existere. Hoc qui negant, iis adferenda est ratio, cur existere nequeant. Eo minus vero hoc facere poterunt, quod vel ex ipsius animæ rationalis exemplo hoc demonstrari possit, quam spiritum seu substantiam materiæ expertem esse, ex operationibus illius immaterialibus, cogitationibus imprimis reflexis, colligimus. Jam si nihil obstat, quo minus spiritus ejusmodi existere queant, procedendum est in Dæmonum horum existentia rite probanda ad argumenta, quibus actualem horum existentiam ex Lumine Naturæ comprobamus. Hanc vero à posteriori ex variis operationibus atque effectibus colligimus, qui cum neque DEO neque animæ rationali imputari queant, tertio alicui Enti tribuendi sunt, quod propter agendi subtilitatem, aliasque operationes Dæmonem seu Spiritum nuncupamus. Neque pro infirmis haberi ejusmodi argumenta debent; quum, ubi de existentia quæritur, vix melior detur demonstratio, quam ab effectu ad causam, ita quidem, ut, quo magis inter hæc pateat necessitas, eo certiora sint argumenta, quæ ab effectibus desumi solent.

§. IV.

Inter hujusmodi effectus primo numeramus apparitiones *Spectrorum*, atque varias illorum operationes, quæ in sensus incurrunt, certisque documentis constant. *Spectrorum* autem nomine intelligimus spiritus malignos, quatenus in corpore assumpto se conspiciendos præbent, atque operationibus in sensus externos incurrentibus sese manifestant. Existentiam horum spectrorum testimonia illorum satis probant, qui se per apparitiones horum Spirituum, aut alias illorum operationes de illorum existentia certiores redditos affirmant. Hos inter
testes

testes extitisse, qui neutiquam animum alios decipiendi habuerunt, adeoque veritatem dicere voluerunt, plane non est dubitandum. Exempla horum spectrorum ex historia veteri & recentiori passim integris etiam voluminibus collecta prostant. His quamvis multa interdum ficta sint admixta, omnia tamen tanquam falsa non sunt repudianda. Conferri possunt GEORG. WOLF. WEDELIUS *de Spectris*. JO. MICH. SONTAG. *de Spectris atque morientium ominibus*. G. J. VOSSIUS *de Theol. Gentili* l. i. c. vi. HENR. MORUS *in antidoto adv. atheismum* l. iii. c. vii. seqq. LUD. LAVATERUS *de Spectris*. JOS. GLANVIL. *in Sadduceismo triumphato in Linguam Germanicam translato* P. III. tota, in qua varias spectrorum apparitiones documentis fide dignis innixas prolixius recenset. Non possum non mentionem hic injicere casus illius tragici, qui Anno M DCC XV. exeunte in vigiliis Festi nativitatis Christi in agro Jenensi contigit, atque se prodidit in temerariis quibusdam hominibus, qui ad comparandum Spirituum ope abditum in vicinia thesaurum se sociaverant. In hoc casu *Spectrum* comparuit, atque observante Beyero, custode, bis tugurioli januam aperuit, innocentemque hunc hominem ita attonitum reddidit, ut non multo post naturæ debitum solverit. Postea spectrum, umbræ pueri octennis speciem præbens, non tantum sensibilem admodum halitum efflavit, seque aliquamdiu in ipso ædiculæ limine motitavit, sed fores etiam tanto impetu ac tumultu pulsavit, ut in minutissimas particulas redactæ viderentur custodibus. Legi meretur relatio hujus tragici casus, quæ publica Serenissimi Ducis, Domini Territorialis auctoritate prodiit, & ad quam provocat celeb. D. FOERTSCHIIUS in diss. Theolog. de pactis hominum cum diabolo.

§. V.

Magna equidem hic circumspeditione opus est , ne quasvis de spectris narratiunculas statim admittamus , aut fidem nimis leviter adhibeamus omnibus , quæ de illis vulgo narrari solent ; testimonium tamen tot hominum fide dignorum nemo nisi perfrictæ frontis homo inficiabitur. Certe tot homines , quorum ea de re testimonia extant , tanto temporis spatio , tot locorum intervallis à se invicem remotissimi , nullo modo omnes falli , multo minus ad alios omnes , adeoque totum genus humanum decipiendum , quasi ex compacto conspirare potuerunt. Lubentes quoque fatemur , sensus quandoque falli posse , si scilicet rite dispositi non sint , aut in operationibus suis quacunque ratione impediuntur ; inde tamen , qui colligit , semper errasse sensus , hominesque semper sensuum fallaciis hac in re fuisse deceptos , ille turpiter errabit. Nec ignoramus , imaginationis illam esse vim , ut multos fallere possit , inprimis , si vehementiores affectus accedant ; inde vero , qui concludunt , homines semper per imaginationis vim deceptos fuisse , quoties spirituum horum operationes visu vel aliis sensibus perceperunt , illi impudentiam suam manifesto produnt. Non negamus quoque , multas fraudes per istam de spectris doctrinam promotas esse ; neque tamen in omnibus impostura hominum locum invenit. Nonnunquam horum apparitiones atque mira phænomena , quæ optimæ fidei scriptoribus referentibus , contigerunt , tam manifesta sunt , ut nullo modo aut meticolosæ imaginationi , aut hominum fraudibus , aut sensuum fallaciis imputari queant. Provocamus ad viros cordatiores circumspectos , nec metu perculsos , nec melancholiæ deditos , quibus ejusmodi phantasmata fuerunt objecta. Horum testimonia , qui sine

discrimine rejiciunt, illi omnem fidem humanam proscribunt, atque scepticismum plenius velis introducunt.

§. VI.

Præter spectra etiam commercia & pacta, quæ magis ac sagis cum spiritibus malignis intercedunt, Dæmonum existentiam comprobant. Pactum autem in genere est duorum vel plurium voluntaria consensio, seu conspiratio in idem placitum. Pactum in specie cum diabolo dividi solet in expressum, atque implicitum. Expressum est conventio destinato animo facta, qua homo se suaque diabolo addicit in fidem & obsequium, & diabolus repromittit, se suos devotos beaturum & bona adjecturum. Pactum implicitum est, ubi quis sciens & volens superstitiosis rebus, v. gr. characteribus, verbis, ritibusque magicis utitur, quibus deinde Dæmon respondet. Conventionum harum variæ dantur species & modi, quos recenset B. JO. AD. OSIANDER in *tr. de Magia* §. 26. Pacta hujusmodi inter hominem & malum spiritum possibile esse, nullum est dubium. Spiritus enim cum intellectu, voluntate, atque facultate corpora movendi polleant, nihil obstat, quo minus corpus assumere, in assumpto quandoque hominibus adparere, cum illis colloqui, atque in illorum gratiam aliquid præstare possint, quod hominum vires superat. Pacta autem hujusmodi interdum revera esse percussa, confessiones magorum, sagarumque probant, de quibus tot exempla, & testimonia certa atque explorata, atque ipsa etiam acta publica judicialia, prostant. Res enim facti ostendi debent, non à priori demonstrari; aliudque probationis genus de factis ne locum quidem habet. Adhæc si excipias, sæpius tamen tales confessiones metu esse extortas, sciendum, hinc nihil aliud sequi, quam non temere omnibus confessionibus istis fidendum esse, omnes autem pro nugis anilibus vel
 imagi-

imaginationibus declarare , atque testimoniis & documentis omnibus fidem prorsus denegare , temerarium foret atque iniquum. Non negamus, improbos homines ex corruptæ phantasiæ vitio sibi interdum persuadere posse, se ejusmodi pacta cum malis Dæmonibus iniisse; omnia tamen, quæ magi & sagæ de illis profitentur, in dubium non sunt vocanda, aut illusionibus phantasiæ admodum validæ tribuenda. Concedimus, talia pacta sæpe esse præstigiola, & dæmonis illusiones & phantasmata mera interdum hic concurrere; attamen tot hominum unanimes confessiones sæpe sine ullis tormentis, vel tormentorum metu factæ, consentientes prorsus inter se, factorum circumstantiæ, aliaque satis docent, istos homines non semper fuisse melancholicos, vel deceptos, sed scientes volentesque quandoque talia pacta iniisse. Conferri possunt, qui pro existentia pactorum cum diabolo scripserunt, quos diligentet recenset JOH. AD. OSIANDER in *Tr. de Magia*. His addi possunt HENRICUS MORUS loc. cit. cap. VII. JOS. GLANVIL in *Sad. Triumph*. PETRUS Goldschmidt, im verworffenen Hexen, und Zauberer, Advocaten. SPIZELIUS, in der gerbochenen Macht der Finsterniß. B. SCRIVERIUS in *lib. germ. das verlohrene und wieder gefundene Schäflein*. CL. SYRBIUS in *Institut. Philosoph. Primæ* c. VI. *de Magia*. FOERTSCHIIUS l. c. Ex recent. JO. ERN. FLOERCKII commentatio de crimine conjurationis spirituum, ejus processu, & poenis, præmissis nonnullis ad magiam supernaturalem divinam, dæmoniacam, & humanam, &c. pertinentibus. Jenæ M DCC XXI.

§. VII.

Præterea idem confirmant varii effectus magici, qui perspicuis hinc inde exemplis sese produnt. Ex his, cum vires artesque humanas longe superent, ad aliquam communionem,

collusionem, & quandoque conventionem cum malis geniis recte concludi potest. Interim dum magos & magiam dæmoniacam statuimus, multas his de rebus fabulas circumferri, multas eam artem falso jactasse, & si quæ alia sunt hujusmodi, non negamus. Cavendum tamen, ne omnem magiam diabolicam, atque opera magica, exemplis ex historia sacra & profana firmata, temere rejiciamus. Cunctas enim de hisce rebus relationes pro nugis tantum vel imaginationibus ac fraudibus declarare, quid est aliud, quam fidem historicam ejurare? Equidem probe scio, illa, quæ de artibus magicis earumque efficacia narrantur, non uno omnia habenda esse loco. Quæ Poetæ magis ac sagis passim tribuunt, absurda sunt, & ridicula. Nemo facile fidem adhibet illis, quæ OVIDIUS in Libris *metamorphoseon* refert de Circe & Medea, deque sociis Diomedis in aves conversis, quæ longo post tempore circa templum ejus volitaverint; deque sociis Ulixis à Circe in bestias mutatis, & quæ reliqua sunt ejusdem generis. Nec fidem merentur, quando VIRGILIUS mulierem ejusmodi artium peritam ita describit:

*Hæc se carminibus promittit solvere mentes,
Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluviis, & vertere sidera retro,
Nocturnosque ciet manes; mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos;*

l. IV. Æneid. vers. 487. p. m. 302. Missis autem hisce nonnulla tamen in historiarum monumentis occurrunt, quæ non temere sunt repudianda. Non impræsentiarum originem magiæ inquiram, & quis primus fuerit artis nefandæ auctor, cum constet, ea de re nihil certi dici posse. Id tamen certissimum est, antiquissimam esse hanc magiam, cum jam Mosis tempore in Ægypto homines ejusmodi extiterint, qui dæmonis

nis opera mirabilia effecerunt. Plura de origine ac progressu hujus magiæ erudite congeffit *celeb. BUDDEUS in Thesibus suis de atheismo & superst. c. IX. §. III.*

§. VIII.

Falluntur itaque, qui magiam dæmoniacam pro fabula seu figmento habent, vel illius effectus magiæ naturali adscribunt. Ad priores imprimis referendus est REG. SCOTUS qui in *detectione artis magicæ* sex libris omnem magiam dæmoniacam oppugnat, eamque dari prorsus inficiatur. Ad posteriores spectat imprimis HOBBIUS cujus verba in *Romani Schediasmate* p. 65. exhibentur. Quodsi causam conjectare licet, cur quidam hanc magiam prorsus negaverint, videtur mihi, illis non minimam occasionem dedisse incredibiles relationes rerum miraculosarum à sagis effectarum, v. gr. de lycanthropia, de magorum ac sagarum concubitu cum dæmonibus, aliisque. Verum cautione opus est, ne vel affirmemus vel negemus, quod dubium adhuc est, vel, si partem, vel circumstantiam falsam deprehendamus, totum & genus omne rejiciamus. Rariora fuerint pacta cum diabolo explicita: anne propterea nulla fuisse censebimus? Suspecta videantur vel falsa quamplurima, quæ vulgo de sagis jactantur, propterea tamen quicquid de sagis, vel magia dicitur, non est eodem loco & numero habendum. Pertinacis itaque ingenii est, scriptorum in rerum gestarum fide & doctrina & ingenii perspicacia & morum probitate præcellentium, & sæpe de sua propria experientia testantium testimonio fidem omnem denegare, atque omnia veritatis indicia & argumenta in dubium vocare. Circumspecte admodum ea de re pronunciat Philosophica Burgundica, atque, ut alibi innuimus, id rationis usus exigit, ut infinitis prope rebus, quas ex hominum relatione accipimus, fidem habeamus: cum magna pars cognitionis nostræ ex

hoc veluti fonte dimanet. Quamquam ne in diversum nimia credulitate peccemus, cavendum est. Sed illud deformis pertinacia est argumentum, cum iis, quæ oculati testes sanctitate & doctrina præcellentes publice facta referant, fidem detrahimus, non alia persuasi ratione, quam quod sint insolita, & præter consuetum naturæ ordinem. Neque illud ab instituto nostro alienum est, quod consequitur. Atque haud scio, an Dæmones aut magorum præstigia, aut energumeni in animum cuiusquam venire potuissent, si nihil ex iis omnibus unquam extitisset, nedum id omnium ætatum testimoniis & consensu esset approbatum. Metaphys Tr. III. App. Huc pertinet locus PLINII in Histor. nat. l. II. Quemadmodum multa fieri non posse, priusquam facta sunt, judicantur, ita multa quoque, quæ antiquitus facta, quia nos ea non vidimus, neque ratione assequimur, ex iis esse, quæ fieri non potuerunt, judicamus. Quæ certe summa insipientia est. Addimus hisce de magia dæmonica dictis multifariam & quotidianam experientiam, quæ satis superque confirmat, homines improbos dæmonum opera & collusionem subinde talia efficere, quæ hominum vires artesque excedunt. Exempli ejusmodi de operibus magicis produxit D. FRID. HOFMANNUS in schediasmate Germanico *Untersuchung von Gewalt und Wirkung des Teufels in natürlichen Körpern*. Addi potest Auctor de *L'histoire des imaginations extravagantes* de Monsieur Ousle, in quo libello in linguam Germanicam translato plures de magia scriptores enumerantur.

§. IX.

Neque minus ad effectus, ex quibus Dæmonum existentiam probamus, pertinent veterum gentilium Oracula, quæ sapientius solertia & fraude dæmonum sciscitantibus responsa de futuris edere solebant. Nimirum Dæmonem jam tempore Mosis inter Ethnicos responsa dedisse, ex iis, quæ Sacra Scriptura
de

de אבות & ידוני commemorat, colligere licet. Atque hinc oraculorum, quæ gentilium scriptorum documentis celebrantur, antiquissima est origo arcessenda. Apud Ægyptios oracula frequentissima fuisse testatur HERODOTUS : Μαντική δὲ αὐτοῖσι, ὥδε διακίεσαι· ἀνθρώπων μὲν ἔθενι προσκίεσαι ἢ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξέτεροισι· καὶ γὰρ Ἡρακλῆος μαντικὸν αὐτόθι ἐστὶ καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀλέμειδος καὶ Ἀῤῥέος, καὶ Διὸς· καὶ ὅγε μάλιστα ἐν Ἰμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντικῶν, Λητῆς ἐν Βατοῖ πόλει ἐστὶ ἑμέντοι ἄγε μαντικαὶ σφι κατὰ τῷτὸ ἐσῶσι, ἀλλὰ διαφοραὶ εἰσι. *Divinatio apud eos ita constituta est, ut ejus artificium nulli mortalium vindicetur, sed certis diis siquidem Herculis illic Oraculum est, & Apollinis, & Minervæ, Dianæque ac Martis & Jovis; sed, quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latone est, in urbe Buti. Verum hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter.* L. II. Cap. LXXXIII. p. 119. Sunt viri eruditi, qui Ægyptiaca ista oracula Herodoto commemorata post Ammonium atque Dodonæum originem sumsisse existimant. conf. GEORG. MOEBIUS *de ethnicorum Oraculorum origine, propagatione, & duratione*, c. II. p. 19. ubi de utroque pluribus erudite differit. Post Ammonium atque Dodonæum oraculum alia deinceps celebrari cœperunt, ut Pythium seu delphicum, Trophonium, Amphiarai, Branchidarum in Milesia, Sabæum in Phocide, & reliqua. Eruditorum de hisce Oraculis sententiæ sunt diversæ; nec ipsi ethnicorum philosophi hac de re inter se conveniebant. Stoici vim quandam naturalem futura prædicendi hominibus insitam asserebant, quæ modo in dormientibus, modo in furore percitis, accedentibus præsertim causis, vim illam excitantibus, sese exsereret. Eodem etiam redibat sententia Peripateticorum, qui ex causis naturalibus facultatem omnem vaticinandi procedere sibi persuadebant. Aristoteles ipse causas, quibus Sibyllæ bacchantes & vates fiant, rejicit in calorem, quem in mentis sede.

fede cieat atrabilis. Ejus hæc sunt verba: *Multi etiam propterea, quod ille calor sedi mentis in vicinio est, morbis vesania implicantur, aut lymphatici fiunt; unde Sibyllæ, & bachantes, & divino spiritu afflati fiunt, cum non morbo, sed intemperie naturali fiant.* Sect. XXX. Problematum p. m. 1013. AMMONIUS imprimis apud *Plutarchum de Oracul. def.* T. II. opp. variis rationibus probare annititur, naturalem vaticinandi vim mentibus hominum inesse. Has ex eodem repetit & pressius urget PETRUS PETITUS, medicus & philosophus Parisiensis, qui menti dispositionem quandam naturalem ad indicationem futurorum à DEO recipiendam vindicat; *de Sibylla l. I. cap. VIII.* Conferri ea de re meretur celeberrimi BUDDEI diss. cui titulus: *an naturali homines polleant vaticinandi facultate?* Epicuræi contra omnia divinationum genera explodebant, & eorum prædicta & præcognita esse vulgi ineptias aut Sacerdotum fraudes asseriebant, teste CICERONE *l. II. de natura Deorum* & *L. II. de divin.* itemq; PLUTARCHO *l. c.* In eandem deinceps præter alios ingressus est sententiam LUD. COELIUS RHODIGINUS, *antiq. lection. l. II. c. XII.* Si unde irrepperint, inquit, *oracula primum, indagine curiosa sit scrutandum, videor lectione jugi comperisse, non ab Diis, non ab Daemonibus, instituta, vel propagata, sed à vafriis quibusdam, & quæstuariis initio inchoata, in quam sententiam celeberrimi è Græcorum Sapientibus ière pedibus, Peripatetici, Cynici, atque Epicuræi, à quibus non solum scriptis oraculorum vanitas est palam facta, sed demonstratum quoque, quæ malorum soboles inde pullularit.* Horum aliorumque vestigiis recentiori ætate institit ANTONIUS Van DALE, medicus Harlemensis, qui id omnibus viribus egit, ut responsa oraculorum apud ethnicos nihil aliud, quam meras præstigias, callidorumque hominum, inprimis Sacerdotum fuisse imposturas ac fraudes evinceret, *in dissertat. duabus de oraculis veterum ethnicorum.* Hujus exemplum secutus est.

est FONTENELLIUS in *historia oraculorum gallice conscripta*, omnes Oraculorum responsiones itidem pro meris imposturis habens. Rectissima illi incedunt via, qui multas intercessisse sacerdotum fraudes fatentur, sed tamen quædam ad malum Dæmonem referenda esse agnoscunt, inprimis, cum explorata exempla id ipsum evincant. Omnia enim & singula, quæ quocunque tempore & loco prædicta, ejusmodi impostoribus addicere, nimis est temerarium, cum multa in rebus magni momenti mirando more eventus, comprobasset.

§. X.

Nimirum interdum dæmonis maligni operam hic intercessisse, variis, iisque validis argumentis colligimus. Primo quandoque Oracula responsa dederunt aperta de rebus futuris, quæ hominibus prorsus ignotæ erant, nec solertia humani ingenii cognosci poterant, quibus eventus accurate respondit. Nec enim dubium, quin varias ob rationes res quædam Dæmonibus notæ esse queant, quæ homines latent. Sic HERODOTUS L. I. c. XLVI. XLVII. XLVIII. refert: Croesum aliquando in eo totum fuisse, ut oraculi fidem vel astutiam exploraret; itaque plures misisse in Græciam simul & Africam, alios quidem ad Oraculum Delphicum, alios ad Dodonæum, nonnullos ad Amphiaræum ac Trophonium, quosdam etiam ad Ammonem, sciscitantes, *quidnam domi ageret Lydorum Rex Croesus?* Ipse vero clanculum domi, ut eo difficilior esset conjectura, testudinem pariter & agnum in ahenis contusos coquebat. Unde reliqua quidem oracula varie responderunt; at Delphicum protinus rem, uti gesta erat, licet tanto loci intervallo disjunctam, versu Hexametro sic exposuit:

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμε τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
 Καὶ κωφῶ συνίημι, καὶ ἔ φωνεῦοντος ἀκῶ
 Ὅδμ' μ' ἐς φρένας ἦλθε κρατερὴ δια χελώνης
 ἔφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνέιοισι κρέεσσιν,
 Ἡ χαλκὸς μὲν ὑπέσθωται, χαλκὸν δ' ἐπιέσαι.

*Æquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
 Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
 Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
 Quæ simul agnina coquitur cum carne lebetæ,
 Ære infra strato, & stratum cui desuper est æs.*

Legati rerum harum ignari, cum hoc ipsum narrassent, fidem Croeso fecerunt, vim quandam superioremin Oraculo Delphico latere, quæ omnium hominum astutiam longe superet. Plura alia exempla de prædictionum per oracula veritate & complemento adduxit MOEBIUS l. c. cap. V. Deinde Oracula interdum fuerunt audita, ubi Sacerdotes non adfuerunt. Sic in æneis lebetibus, statuis, arboribus, variisque corporis humani partibus auditæ perceptæque sunt Oraculorum voces, ita ut interdum hæ artes hominum fraudibus nullo modo tribui queant. Accedit, quod etiam quædam oracula per bruta dicantur edita, adeoque nullis hominum fraudibus procurata. Per hæc enim diabolus est locutus, hominesque de variis rebus commonefecit. Sic canem locutum & serpentem latrasse, cum pulsus esset regno Tarquinius, testis est *Plinius* l. VIII. c. 41. SÆTONTIUS in Domitiano circa finem ita scribit: *Ante paucos, quam occideretur, menses, cornix in capitolio elocuta est: ἔσαι πάντα καλῶς.* *Livius* L. XXXV. bovem locutum esse refert: *Roma cave sibi:* equum quoque præfagium dedisse notat CLUVERIUS l. I. Antiqu. German. c. 36. PLUTARCHUS in *Marcello*: ἐλέχθη δὲ καὶ βῆς ἀνθρώπου φωνὴν ἀφίνας, *bos etiam dicebatur humanam vocem emisisse.* Multa alia

alia ad rem VOSSIUS l. III. *de Idolol.* c. 44. BOCHARDUS *in Hierozoico* l. II. c. 14. vid. MOEBIUS l. c. c. III. p. 44. Hæc itaque atque alia evincunt, quasdam Oraculorum responsiones malo Dæmoni esse tribuendas. Plura de Oraculis supeditabunt MOEBIUS *loc. cit.* DAN. CLASEN *de Oraculis gentilium* P. BALTUS *dans la réponse l'histoire des oracles de Mr. de Fontenelle.* PEUCERUS *in comment. de præcipuis divinat. generibus.*

§. XI.

Ad effectus, ex quibus substantiæ spirituales à Deo & animabus humanis diversæ, probari possunt, porro pertinent obfessiones, quas vocant, corporales, quarum plurima exempla tum in sacra, cum in profana historia occurrunt. Caute equidem hic incedendum est, atque illa, quæ à melancholia, ac aliis morborum generibus, sunt, discernenda ab iis, quæ naturæ operationes excedunt. Fieri enim potest, ut nonnulli pro obsessis habeantur, qui furore aut alio morbo melancholico laborant. Interdum etiam simulata est obfessio, lucri alicujus causa à malis hominibus admissa, cujus exempla vide apud WIERUM *de præstig. dem.* l. IV. Cap. XXVI. XXVII. XXVIII. Neque tamen illorum sententia est approbanda, qui asserere haud verentur, dæmones obsidentes esse morbos, cerebrum turbantes, sensusque internos, imaginationem inprimis corrumpentes. Sunt enim & nostra ætate, qui epilepsiæ maniacæ, vel catalepsi ecstatiæ, vel melancholiæ hypochondriacæ vel morbo archeali, (aut quos demum morborum cothurnos fingunt,) omnia obsessorum phænomena conantur adscribere. Verum etsi non negemus, morbi quoddam genus cum obfessione coire posse, illud tamen rem omnem neutiquam absolvit. Quodsi ejusmodi effectus præsto sint, qui nullo modo per vim humanæ mentis produci possunt,

possunt, tum quin ejusmodi homo pro vero obsessio haber, debeat, dubitari nullo modo potest. Prædictio futurorum, præsentium & præteritorum, quæ obsessis nota esse non poterant, itemque illorum, quæ longe distant, revelatio, variarum & peregrinarum linguarum, quas nunquam didicerunt, prolocutio, stupendæ & omnem maniam ac epilepsiam exsuperantes vires, aliaque, quæ omnem potentiam humanam superant, atque quibus nulla fraus subesse potest, sat abunde demonstrant, cacodæmonem aliquem, vi majori, quam anima nostra possidet, præditum, ejusmodi quid in obsessis perpetrare. Jam omnes obsessionis circumstantiæ, inprimis effectus truculenti sæpe & maligni satis manifeste docent, DEum ejus causam esse non posse. Neque ab anima separata stupendi hujusmodi effectus oriuntur, cum status animæ separatæ plane expers sit humani commercii, atque illa ultra vires suas naturales operari haud possit. Relinquitur ergo, effectus hujusmodi malis dæmonibus esse imputandos. Taceo jam, quod S. Scriptura obsessorum à spiritibus malis sæpissime mentionem faciat, atque ab iis, qui morbis affecti erant, distinguat. Evidentissimum dæmoniacorum exemplum mihi videtur illud, quod Matth. VII. 26. sqq. extat, ubi dæmones Christum alloquuntur, atque petunt, ut sibi liceat in porcorum gregem immigrare; idque cum impetrassent, gregem in lacum præcipitem egerunt. Conf. locus Actor. Cap. XIX. Hæc omnia atque alia similia, qui de morbo melancholico, aut alio quodam intelligunt, sanam rationem ejurasse mihi videntur. conf. B. DORSCHER *diff. de Satana obsessione.*

§. XII.

Non possum silentio prorsus præterire præcipuum illud argumentum, quo *Scholastici* existentiam Dæmonum probare conantur, ab ordinæ & perfectione hujus universi desumptum.

Argu-

Argumentantur nimirum *Thomas*, *Suarez*, & alii hunc in modum : *Ut mundus sit perfectus in suo esse, necesse est, ut non desit ei gradus aliquis generalis creaturarum possibilium, alioquin Universum erit imperfectum, deerit enim illi aliquid ad perfectionem ejus maxime pertinens ; Atqui unus ex illis gradibus est substantia creata pure spiritualis, primus enim & infimus est substantia pure corporea, cui opponitur substantia creata pure spiritualis, media inter illas est substantia spiritualis simul & corporea, supra autem illas omnes est substantia increata spiritualis. Ergo sicut datur substantia pure corporea, & substantia partim spiritualis, partim corporea, sic dari debet substantia pure spiritualis. Enim vero hoc argumentum non satis stringere, manifestum est. Quod si enim Deus mundum voluisset creare sine Angelis, etiamsi potuisset eos creare, mundus tamen sine illis debitam haberet perfectionem. Sic adhuc plures posset creare species, quam creavit, & tamen mundus est perfectus, quia habet illa, quæ habere debebat. A sola itaque DEI Creatoris voluntate pendet, quas & quales creaturas voluerit creare, nec DEUS tenetur, illud, quicquid magis videtur perfectum, producere, sed quicquid voluit, liberrime fecit. Neque majoris est momenti argumentum, quod *Suarezius disp. metaphys. XXXV.* à possibilitate latius deduxit, & exinde actualement horum existentiam probavit. A posse enim ad esse non firma est collectio. Præterea confunditur objectum omnipotentiae cum objecto voluntatis divinae. Plura DEUM potuisse quam voluisse, quis negaret ? Quod cum non lateret *Mendozam* rationem *Suarezii* pensitans exclamat : *O ! bone DEUS, quam multa fecisses, si quæ potuisti, fecisses. disp. metaphys. Sect. 2. §. 6. conf. G. J. VOSSIUS theol. gentil. l. I. c. VI. aliique.**

§. XIII.

His argumentis pro existentia Dæmonum allatis adjicimus illud, quod à consensu gentilium desumitur, non con-

temnendum. Nempe omnes fere Philosophi substantias inter DEUM & animam medias, h. e. Dæmones, genios, intelligentias, admittebant; etsi inficiandum haud sit, de natura horum Dæmonum illos non recte sensisse, atque hanc de Dæmonibus doctrinam multis erroribus conspurcasse. *Ægyptios, Chaldaeos*, aliosque gentium Orientalium Philosophos Dæmones credidisse, patet ex iis, quæ STANLEJUS in *Histor. Philosophiæ Orientalis* de illis congeffit, *Part. III. Sect. II. c. IX. p. 1127*. Præcipuus inter Philosophos celebratur THALES, unus è septem Græciæ sapientibus, qui dæmones definivit ἀέρας φύκινες, substantias animales, plenumque iis mundum esse dixit. conf. PLUTARCHUS *de placit. philosoph. l. I. c. VIII.* & LAERTIUS in *Thal.* De Genio sibi familiari gloriatus est SOCRATES. Unde & adversus Melitum, objicientem sibi impietatis crimen, probabat se agnoscere Dæmones, quippe qui Dæmonium sibi diceret assistere; qui vero agnoscat Dæmones, Deorum filios, hunc & Deos. Legenda hac de re B. GOTTFR. OLEARII *diff. supra laud. de genio Socratis*, THOMÆ STANLEJI, *Histor. Philos. inserta P. III. c. VI. p. 130. sqq.* De PYTHAGORA *Diogenes Laertius* in ipsius vita *L. VIII. Sect. 32.* docet, tradidisse ipsum, totum aerem esse plenum animarum, easque & dæmonas & heroas existimari, atque ab his hominibus immitti somnia & signa morbi & sanitatis; atque ad has referri lustrationes & expiationes, divinationemque omnem & vaticinia, atque cetera id genus. Insignem ea de re ex Hieroclis in comment. ad aur. carm. locum adfert. *cel. OLEARIUS l. c.* PLATO multa de Dæmonibus disseruit, eosque in *Epinomide* ita describit, ut illos ἀέριον γένος esse dicat, ἔχον ἑδραν τρίτην καὶ μέσην τῆς ἐρμηνείας αἰτίων, εὐχαῖς τιμῶν χρεῶν, χάριν τῆς εὐφύμου διαπορείας, h. e. *genus aereum, tertiam atque adeo mediam obtinens sedem, interpretum sive internunciorum*

rum munus sustinens, precibus colendum, prosperorum successuum gratia. Quæ omnia latius persequitur in convivio Platonis Diotima: ubi omnem naturam Dæmonum inter mortales Deosve mediam esse docet, eorumque officium in eo consistere ait, ut humana ad Deos, divina ad homines referant, horum scilicet ad Deos preces & sacrificia, illorum ad hæc leges & sacra instituta. Platonem secuti sunt ejus discipuli, Platonici, *Apulejus*, *Plotinus*, *Porphyrus*, *Jamblichus*, *Proclus*, *Pfellus*, aliique, qui varia Dæmonum genera statuebant, illisque plerumque corpora subtilia tribuebant.

ARISTOTELEM quod attinet, constat, illum *intelligentias* admississe orbium cœlestium motrices. Loca ex illo haud obscura attulit JO. ZEISOLDUS, qui etiam lectori, infelici, ut opinor, conatu, persuadere cupit, illum de dæmonibus talia docuisse, quæ S. S. prorsus sint consentanea, *disp. IV. de Aristotelis cum S. S. consensu &c.* Putant viri quidam eruditionis laude conspicui, Aristotelem præter motores, orbibus cœlestibus adjunctos & velut affixos, dæmonum nullam injicere mentionem; At secus se rem habere existimamus, si Libros Metaphysicorum consulimus, in quibus non tantum expressam Dæmoniorum mentionem facit, sed etiam illa ab intelligentiis suis cœli motoribus distinguit. vid. *L. IV. Metaphys. c. VIII. p. 1291.* Plura qui de consensu veterum Philosophorum in dogmate de existentia Dæmonum scire cupit, consulat illos, qui veterum suffragia magno adparatu collegerunt: HUETIUM in *concordia rationis & fidei c. IV. de Angelis. p. 126. sqq.* PFANNERUM in *Systemat. Theologiae gentili-purioris c. VI. p. 70. sqq.* AUG. STEUCHUM EUGUBI-
NUM *de perenni Philosoph. l. III. c. VIII.* CI. RABENERUM in *diff. philolog. de dæmonibus ex theologia veterum gentili-um.*

Quodsi

Quodsi quæras, unde doctrina de Dæmonibus Gentilibus innotuerit, dissentiunt inter se Eruditi. Quidam hujus doctrinæ elementa referunt ad *Hosphanem*, qui à *Minutio Felice* primus dicitur docuisse, angelos venerationi veri DEI assistere. vid. STANLEJUS c. IX. l. c. Alii originem hujus doctrinæ ad *Zoroastrem*, *Orpheum*, *Ægyptios*, *Phryges*, *Thaletem*, *Pythagoram*, referunt, de quibus videri potest *Plutarchus* de Orac. defect. p. 415. Probabilissima mihi videtur sententia illorum, qui statuunt, traditioni Judaicæ potissimum suam de Dæmonibus notitiam Philosophos gentiles debere. Doctrina enim illa de spiritibus procul dubio à Noachidis posteris tradita est, eamque à primis gentium conditoribus suis, plurimæ gentes acceperunt. Cum postea accederent spirituum malorum operationes, quales crebro inter ethnicos obtigisse novimus, mirum non est, confirmatam ipsis esse de dæmonibus opinionem. Pluribus eandem sententiam confirmat G. J. VOSSIUS de theol. gentil. l. I. c. VI.

§. XIV.

Quamvis autem plerique saniores Philosophi Dæmones admiserint, non tamen defuerunt, qui aut horum existentiam, aut operationes in dubium vocarunt, quos impræsentiarum paucis attingemus. Inter illos, qui existentiam spirituum negarunt, primo loco nominandi sunt SADDUCÆI, qui, ceu ex actis XXIII. v. 8. dixerunt: *μη εἶναι ἀνάσσειν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα*. Ex Philosophis EPICUREI non agnoverunt spiritus bonos & malos. Ipse EPICURUS, ut Democriti placitis inhærebat in plurimis, illos qui genios sibi apparere commemorant, aut mentiri & fingere, aut melancholicos esse existimabat. PETRUS GASSENDUS, magnus ceteroquin Philosophiæ Epicuri sectator, atque admirator, inter alia tamen

in doctrina de providentia & Dæmonibus ipsum passim emendat. *Vid. ejus syntagma Philosophiæ Epicuri cum refutationibus dogmatum, quæ contra fidem Christianam ab eo asserta sunt, §. II. Sect. II. c. VI.* Epicuræis assentitur TH. HOBBSIUS, qui cum nullam aliam, quam corpoream substantiam admittat, Spiritibus proprie dictis locum concedere non potest. Loca huc pertinentia ex *Leviath.* produxit celeb. BUDDEUS in *Thesibus suis de atheismo & superstitione* c. I. §. XXVII. p. 192. addi potest GRAPIUS in *theolog. recens controversa* Cap. III. Quæst. II. Adjungimus hisce atheos, horumque patronos eandem sententiam tenentes, quam exhibet audacissimus ille scriptor Berolinensis in *concordia rat. & fidei* p. 8. ita differens: *Quæ de Angelis, & Dæmonibus, tam in Sacra Scriptura, quam Historia humana traduntur, sunt partim somnia, partim visiones, sive apparitiones, partim phantasmata, partim morbi, partim figmenta & illusiones: Sæpius quoque ideæ hominis bonæ pro Angelis, malæ pro Dæmonibus accipiuntur, vel ex falsa persuasionem, vel ex superstitione & metu. Diabolus nihil aliud in Ethica, quam pertinacia in damnum proprium vel alienum agendi, absque illecebris carnis vel mundi, sive gloriæ vane, quæ omnium idearum est pessima.* Agmen hic claudat recentissimus scriptor, qui sub nomine ERANCISCI de CORDUA latitans edidit libellum Germanico idiomate scriptum: *Schrift- und Vernunftmäßige Gedancken vom Schatz-Graben, und Beschwerung der Geister.* Hamburg (Coburg) 1716. Auctor hic Spirituum malorum existentiam & operationes, expressis verbis negat p. 52. *Es ist wahr, daß von den schlimmen Geistern, mit Bestand der Wahrheit, nicht ein einziger Buchstab auß den Büchern des Alten Testaments zu einem Beweissthum aufgebracht werden kan, &c.* p. 60. 61. Operationes, quæ malorum Spirituum esse perhibentur, bonis potius Angelis tribuendas esse ostendit p. 49. 50. 61.

commenta & somnia esse, quæ de magis, sagis, pactis, & spectris diabolicis, vulgo enarrentur, audacter asserit p. 94. Notavit hujus quamplurimas alias periculosas atque in Sacram Scripturam injurias sententias breviter & succincte *Celeb. GODOFR. LUDOVICI Theologus Coburgensis*, in *Examine Theologico, novæ novi auctoris Francisci de Cordua anthropologiæ & Dæmonologiæ.*

§. XV.

Inter illos, qui recentiori inprimis ætate operationes Spirituum malorum in hoc mundo in dubium vocarunt, in vulgus jam notus est BALTHASAR BEKKERUS, qui in libro *die bezauberte Welt* id omnibus viribus egit, ut negaret, diabolo vim agendi in corpus, aut similes effectus producendi, competere. Dolendum est, Famosum hunc Batavum, impudentissimo prorsus conatu, clarissimis Sacræ Scripturæ testimoniis de Spirituum malorum existentia & operationibus caliginem offundere, mirum in modum illa pervertere, atque in alienum sensum detorquere. Extiterunt quam plurimi, qui certatim hujus hypotheses confutarunt, quos diligenter allegat *Grapius in Theol. recens controversa continuata* c. II. qu. 9. Quibus adde cel. BUDDEUM in *element. Philosoph. Theoret.* Part. VI. c. II. quod inscribitur: BEKKERIANISMUS *rejectus*: nec non in *Thesibus suis, Cap. VII. §. III.* ubi Sacræ Scripturæ loca quædam à perversa BEKKERI distorsione vindicavit. Conferri etiam potest M. GUIL. HENR. Beckers *Schediasma Critico litterarium, hoc anno divulgatum, de controversiis præcipuis BALTH. BEKKERO quondam motis*; ubi in fine farraginem auctorum adjecit, qui BEKKERI scriptum refutarunt. Non prætermittendi hoc loco sunt illi, qui quidem operationes diaboli in hoc mundo concedunt, vel concedere videntur, negant tamen, magos, sagasque dari, & quidem pacto cum malo genio inito, mira præstantes.

Refer-

Referendi huc sunt *P. Pomponatius*, *Reginaldus Scotus*, *G. Naudæus*, *A. Dalenius*, *B. Bekkerus*, *Episcopi*, *J. G. Kulmus*, *J. C. Westphalus*, aliique plures. Hos inter eminet Illustris CHRISTIANUS THOMASIUS, in disput. de crimine Magiæ, scriptis, quæ deinceps germanice prodierunt, & imprimis in præfatione, germanico *Websteri* libro jam allegando, præmissa. Facem hisce prætulerunt duo imprimis Angli, scriptores in hoc argumento celebres. Nimirum prior JO. WAGSTAFF olim anglico idiomate libellum edidit, qui nuper præmissa dedicatione ad Illustr. THOMASIIUM Germanice versus & publicatus est, cum hac inscriptione: *Gründlich außgeführte Materie von der Hexerey, oder die Meynung dersjenigen, so da glauben, daß es Hexen gebe, deutlich widerleget, und mit vernünfftigen Anmerckungen erläutert. Halle, 1711. 8.* Alterius JO. WEBSTERI librum, pariter ex anglic. in vernaculam nostram transferri curavit cel. Dn. THOMASIUS, præmissa præfatione instar Isagoges Historico-criticæ in hanc materiam sub tit. *JO. Websters Untersuchung der verimeynten und so genannten Hexereyen &c. Halle 1719. 4.* Non tamen defuerunt viri eruditi, qui hisce contradixerunt. *Reginaldi Scoti* librum, quem inscripsit, *detectionem artium magicarum*, ubi crimen magiæ, sagasque negat, confutavit JOSEPHUS GLANVILIUS, Regi Britanniaë quondam à concionibus aulicis, in libro ex anglico in germanicum sermonem translato, cum inscriptione: *JOSEPH Glanvills Sadducismus Triumphatus, oder: Vollkommener und klarer Beweis von Hexen und Gespenstern, oder Geister-Erscheinungen &c. Hamb. 1701. 8.* Idem & *Episcopium & Websterum* l. c. castigavit. THOMASII hypotheses examinarunt bene multi: *Anonymus* in denen unpartheyischen Gedancken über die kurze Lehr-Sätze vom Laster der Zauberey. M. PETRUS Goldschmidt im verworffenen

fenen Hexen- und Zauberer-Advocaten. Hamb. 1705. edit. CARL. FRID. ROMANUS in *Schediasmate polemico, expendente questionem, an dentur spectra, magi & saga*. Lipsia 1703. & 1717. ex recentissimis *Anonymus* in der Untersuchung vom Kobold. 1719. THOMASII atque WEBSTERI sententiam defendendam sibi sumsit ex recentissimis Auctor sub nomine **Gottfried Wahrlieb** latens, in der deutlichen Vorstellung der Nichtigkeit derer vermernten Hexereyen, und des ungegründeten Hexen-Processus, nebst einer gründlichen Beantwortung der unter dem Nahmen eines nach Engelland reisenden Passagiers, unlängst heraus gekommenen Untersuchung vom Kobold. Amst. 1720. in 4. Complures de hoc argumento scriptores indicarunt JO. AD. OSIANDER, M. GUIL. HENR. Beckher, atque JO. BEAUMONT in tractatu, quem in linguam germanicam, Halæ, superiori anno transtulit THEOD. ARNOLD. von Geistern, Erscheinungen, Hexereyen, und andern Zauber-Händeln.

§. XVI.

Restat, ut primis, quod ajunt, digitis attingamus fundamenta illorum, qui operationes spirituum in hoc mundo negant. Obvertunt nimirum: essentiam Spiritus consistere in cogitatione, adeoque non posse concipi, quomodo spiritus in materiam & corpus operari, corpus assumere, in illo visibili forma adparere, atque talia, quæ spiritibus tribuuntur, edere possit. Quicquid itaque de Spirituum apparitionibus, spectris, magia &c. narratur, pro commentis otiosorum hominum, aut anilibus fabulis esse habendum. Verum falluntur maximopere, qui totam essentiam spiritus in cogitatione constituunt. Hoc est πρῶτον ψεύδος, atque fons erroris secus sentientium, ac præjudicium ex Philosophia Cartesiana natum, quod

quod BEKKERUM in primis, aliosque in errores varios induxit. Etsi enim nullus spiritus sit sine cogitatione, adeoque facultas cogitandi inter præcipuas spiritus proprietates recte referatur, non tamen inde sequitur, totam spiritus essentiam cogitatione absolvi. Nec est, quod regerant, non posse concipi, quomodo substantia materiæ expers, in materiam agere, corpusque movere possit, adeoque spiritum in corpus operari non posse. Licet enim modum, quo pacto substantia immaterialis in corpus agat, ignoremus, res ipsa tamen minime est neganda. Quot, quæso, sunt phænomena physica atque alia, quæ, quo pacto fiant, dici non potest. Spiritum qua spiritum, absolute non posse operari in corpus, hypothesis est falsissima. Sequeretur alias, neque ipsum DEum, qui spiritus est, posse operari in corpus. Hoc admissio, omnis operatio DEI in materiam, tandem & ipsa ejus existentia in dubium vocabitur. Rectissime itaque hæc hypothesis proxima ad atheismum via, à quibusdam appellatur. Deinde vel animæ nostræ evidenti exemplo constat, spiritum agere in corpus, idque pro lubitu movere. Mentem nostram spiritum esse, seu substantiam omnis materiæ expertem, operationes ejus immateriales, evincunt. Conf. si lubet, diss. mea, qua existentia DEI ex natura animæ humanæ spirituali demonstratur. Animam tamen per corpus & in corpore operari, quotidiana experientia edocemur, etsi modum hujus rei nullus Philosophorum adæquate demonstraverit. Non hic habet BEKKERUS, nisi quod excipiat: animæ aliam esse rationem, cum habeat proprium corpus, & propterea in illud agere possit, hasque operationes esse notas, à qua vero ad angelos nemo argumentari possit, cum corpore sint destituti, adeoque operationes illorum per corpus alienum esse ignotas. Sed rationi huic parum roboris inest, nihilque probat.

Anima enim æque est substantia spiritualis, intellectu & voluntate prædita, ac angeli; non ergo vi essentia spiritualis, de qua hic sermo, anima magis ullo modo, quam voluntate sua operari potest in corpus, quam angelus. Quodsi itaque nullus spiritus in corpus agere posset, nec anima ceu spiritus posset corpus afficere, variosque in illo motus excitare. Quod anima tantum in proprium corpus agat, id inde est, quia angelus est spiritus completus, anima vero spiritus incompletus, qui naturaliter ita cum corpore est unitus, ut illi non tantum assistat, sed illud etiam informet. Idem vero sapientissimus rerum omnium conditor, qui animæ facultatem indidit, proprium corpus movendi, idem & reliquis spiritibus facultatem corpora aliena & extra se posita movendi concedere potuit, immo concessit.

§. XVII.

Cum negari non possit, sed vel animæ exemplo constet, spiritibus facultatem corpus movendi, variasque operationes edendi competere, facili jam negotio patebit, illos etiam corpus ad tempus assumere posse, cum idipsum nihil aliud sit, quam operationem in materia vel corpore perficere. Diabolus enim per lapsum, naturalem intelligendi potentiam non amisit, sed rerum naturalium & abditarum est peritissimus, atque hanc ipsam singularem rerum physicarum notitiam, per multifariam experientiam, longumque rerum usum, mirum in modum adauxit; hinc nihil obstat, quo minus iste tot mille annorum experientia edoctus artifex corpus sibi formare, illud summa celeritate movere, atque varias in illo operationes producere possit. Id equidem non audemus asserere, malum Dæmonem corpus aliquod verum, carne & ossibus constans ex sua essentia generare, aut ex nihilo aliquid producere

ducere valere ; nullo tamen argumento idoneo negari potest , callidissimum hunc artificem vel corpus jam existens animare , vel corpus per artes suas ex aëre & elementis , aut alio quodam modo fabricare , variisque modis tale quid repræsentare posse. Jam si totum corpus , etiam partes corporis , vel similia assumere , in corpore adparere , atque visibili forma se conspiciendum præbere , omnino potest. Nec morari nos debent , quæ recentissimi quidam celeberrimi THOMASII vestigia prementes obvertunt : diabolum non posse intervertere & mutare vim & ordinem naturæ invisibilis ; adeoque non posse corpus assumere , atque in illo sese conspiciendum præbere. Quodsi enim perurbationem ordinis naturæ intelligatur opus , quod sit contra vel supra naturam , negamus , per assumptionem corporis aliasque miras diaboli operationes everti plane naturam. Sic verum quidem est , diabolum non posse naturam invisibilem facere visibilem ; sed assumptione corporis aërei forte natura ejus invisibilis ipsa non magis mutatur , quam visibilis natura corporis mutatione vestis. Si autem perurbationem hanc naturæ invisibilis intelligantur turbæ illæ diabolicæ in regno suo tenebrarum , quid obstat , quo minus illas concedamus ?

§. XVIII.

Accedit Testimonium Scripturæ , quæ diserte testatur , diabolum posse corpus assumere , atque in illo visibili forma adparere. Huc refero clarissimum exemplum illud Pythonissæ Endoreæ , quam Rex Saul , cum nulla à DEO responsa acciperet , quæsivit , consuluitque. Hic manifestum est , malum Dæmonem formam Samuelis assumisse , & pro vero Samuele
se

se venditasse. Ipsam Samuelis animam à muliere ex inferis vocatam, Sauli adparuisse, nemo facile credet, qui perpendit, animam Samuelis post mortem, in beatorum sedes esse translata, ex quibus, quo pacto artibus magicis excitari, & in terram retrahi potuerit, nemo profecto dixerit. Equidem non desunt viri & auctoritate & doctrina conspicui, qui nullam hic maligni spiritus operam intercessisse autumant, sed meras vafra & callidæ mulieris fuisse præstigias & fraudes contendunt. Ita *Beckerus*, *Dalenius*, *Reg. Scotus*, atque recentissimi scriptores audacter nimis statuunt, ac si ipsimet totam hanc tragoediam per solam mulierem actam introspeXissent, ac toti negotio interfuisent. Sed obstant quam plurima, quo minus res omnis ad imposturas mulieris, vel fraudum harum architecto, referatur. Corruent ista omnia, si perpendamus, Saulem Regem, ex improvise ad mulierem illam venisse, unde tempus, ad fraudes istas disponendas, illi non est permissum. Deinde nulla arte humana Samuelis vocem ita imitari potuit, ut non Saul, cui Samuel erat notissimus, statim fraudem animadvertere potuisset. Et licet concedamus, Saulem in summa consternatione fuisse superstitione fascinatam; inde tamen non sequitur, adeo mente captum fuisse Saulem, ut non vocem, voci Samuelis similem, à voce dissimili in sermone præsertim tam longo, discernere potuisset. Præterea omnem plane fidem superat, vetulam istam rerum civilium ad regnum pertinentium, fuisse peritissimam, tantaque hanc mulierculam fuisse sagacitate præditam, ut futura prædicere potuerit. Illorum itaque sententia est amplectenda, qui mali dæmonis operam hic intercessisse putant, qui per artes necromanticas evocatus, sub Samuelis Schemate Sauli imminencia fata prædixit. Certe Orationis series & nexus, ac circumstantiæ tex-

tus id haud obscure evincunt. Plura addere nolumus, ne falcem in alienam messem mittere videamur. conf. JO. MARCKII *disputationes selectas de apparitione Samuelis*. celeb. DEYLINGII *observat sacr.* XVIII. *de Samuele personato ad 1. Sam.* XXVIII. celeb. BUDDEI *Histor. Eccles. V. T.* Period. II. JOH. HENR. HEIDEGGERI *diff. de Apparitione Samuelis*.

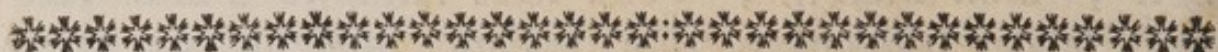
§. XIX.

In aprico cum sit positum, diabolum in assumpto corpore apparere, atque visibili quandoque forma sese manifestare posse; jam nihil obstat, quo minus credamus, illum etiam pacta cum hominibus percutere, atque ab illis habitu corporeo & aspectabili aliquid exigere posse. Obvertunt nobis heic dissentientes: nullum effectum, h. e. usum hujus pacti esse, neque ex parte hominum; neque ex parte diaboli; Non illorum; quod tales homines multo faciliori labore comparare sibi possent, quicquid ex pacto isto sperare dicantur vulgo. Sed concedo, nonnunquam nihil utilitatis ex hoc pacto homines habere, & sæpe spe vana à diabolo ludificari, & tamen interdum diabolum ex permissione divina, ipsis optata quædam faciliore via tribuere, asserere, nihil est quod obstat. Dicunt, nullam esse hujus pacti utilitatem ex parte diaboli; quia talia appetens homo jam sit ejus mancipium, adeoque non opus esse pacto. Verum non tamen ita sunt devincti, quo non facilius se liberare possint ab ejus potestate, cum Deus multo prius gratiam suam detrahat homini, diabolo pacto se associante, quam aliis non tam frivole ipsum lædentibus. Eo magis itaque sibi ejusmodi improbos devincit, ne laqueos ejus evadant, sed ut tandem in desperationem & æternum exitium perducantur. Præterea utilitas ejus consistit in eo, quod talibus ho-

E

mini-

minibus utatur ad damna aliis inferenda. Etsi quoque sagarum auxilio dæmon opus non habeat, ut potentiam suam exerceat, ut tamen ad voluntatem sagarum quasi sociarum aliis noceat, id ideo facit, ut ipse animas sagarum lucretur. Etenim si solus homini noceat, suo periculo id facit; verum si à sagis invitatus & jussus homines lædat, sceleris socias habere cupit. Taceo, quod multa forsitan possit præstare per homines, quæ non ita commode ipse solus præstaret. Ideoque etsi sagæ ipsi nihil præstent, his tamen de caussis, & ut gratiam earum promereatur, simulque iis potentiam suam ostendet, & in admirationem apud ipsas veniat, criminis socias sibi adsciscit. Plura dissentientium argumenta brevitati studentes jam silentio præterimus. *DEO interim, Enti Entium, Spirituum Conditori, sit Laus & Gloria in sempiterna Secula.*

* * * * *

So wilt DU, werther Freund nun öffentlich
erweisen,
Wie Dein bekannter Fleiß voll schönster Hoff-
nung blüh?
Ein jeder wird mit mir diß Unternehmen preisen,
Und wünschen: daß der HERR bekröne Deine Müh.
Fahr fort in Gottesforcht vernünfftig zu studieren,
So wird Belohnung einst die Arbeit lieblich zieren.

Dieses wolte seinem Lieb-werthen Freund und
Bettern nebst Anwünschung Göttlicher Gnade
und Segens, zu künfftigen Academischen
Studiis beysetzen

Johann Martin Brenckhart,
Ulm, Phil. Studiosus, Opponens.